

Θέατρο & Εκπαίδευση δεσμοί αλληλεγγύης

Γκόβας, Ν., Κατσαρίδου, Μ., Μαυρέας, Δ. (επιμ.). (2012).
Αθήνα: Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση
ISBN 978-960-9529-01-3

Theatre & Education *bonds of solidarity*

Govas, N., Katsaridou, M., Mavreas, D. (eds.). (2012).
Athens: Hellenic Theatre/Drama & Education Network
ISBN 978-960-9529-01-3

Εκπαίδευση Γλωσσικών Μειονοτήτων και Αρχαιοελληνικό Θέατρο: Ένα σχέδιο εργασίας βασισμένο στους «Ιππείς» του Αριστοφάνη, με τη χρήση μεθόδων του Εκπαιδευτικού Δράματος και του Θεάτρου Forum

Γιάννης Πουταχίδης

i

Το άρθρο αυτό είναι ελεύθερα προσβάσιμο μέσω της ιστοσελίδας: www.TheatroEdu.gr
Εκδότης: Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση
Για παραγγελίες σε έντυπη μορφή όλων των βιβλίων: info@theatroedu.gr

This article is freely accesible via the website www.TheatroEdu.gr.
Published by the **Hellenic Theatre/Drama & Education Network**.
To order hard copies write to info@theatroedu.gr

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ ΠΑΡΑΚΑΤΩ
Read the article below

Το άρθρο αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί δωρεάν για έρευνα, διδασκαλία
και προσωπική μελέτη. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση μετά από άδεια του εκδότη.

Εκπαίδευση Γλωσσικών Μειονοτήτων και Αρχαιοελληνικό Θέατρο: Ένα σχέδιο εργασίας βασισμένο στους «Ιππείς» του Αριστοφάνη, με τη χρήση μεθόδων του Εκπαιδευτικού Δράματος και του Θεάτρου Forum

Γιάννης Πουταχίδης

Περίληψη

Το έναυσμα για αυτό το εργαστήριο δόθηκε από τη συνεργασία μου με το διθέσιο Μειονοτικό Δημοτικό Σχολείο Δαρμένης στο οποίο πραγματοποιήθηκε το 2011 (βλ. Καξίρα, Καπλάνη, Μακρυγιάννης & Πουταχίδης, 2011) μια έρευνα δράσης πάνω στην διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και στο ανέβασμα δίγλωσσης θεατρικής παράστασης. Το έργο που επιλέχτηκε ήταν οι «Ιππείς» του Αριστοφάνη σε διασκευή της Κατερίνας Πουταχίδου.

Επιλέχτηκε για το εργαστήριο η κωμωδία του Αριστοφάνη «Ιππείς» η οποία επιτρέπει να δουλέψουμε με ασφάλεια σ' ένα περιβάλλον με χαρακτήρες που σχετίζονται με τη σημερινή πραγματικότητα. Η ιστορία αυτή αγγίζει μια πληθώρα θεμάτων όπως: ειλικρίνεια, ενσυναίσθηση, πονηριά, τιμιότητα και αλληλοσεβασμός. Ο στόχος του σχεδίου διδασκαλίας που προτείνουμε είναι να εντοπίσουν οι μαθητές τα αίτια που οδηγούν σε προστριβές μεταξύ των συμπολιτών μέσα σε μια δημοκρατία – να δουν τα προβλήματα από την πλευρά των πολιτών, του Παφλαγόνα, του Αλλαντοπώλη. Επιπλέον, επιδιώκουμε οι μαθητές να αναπτύξουν ικανότητες όπως να συνεργάζονται, να κατονομάζουν τα συναισθήματά τους, να εκφράζουν τις γνώμες τους και τις σκέψεις τους. Μέσα από τις δραστηριότητες του σχεδίου εργασίας στήνεται ένα πλέγμα αλληλεπίδρασης μεταξύ της μητρικής γλώσσας των μαθητών και της ελληνικής. Οι μαθητές ενθαρρύνονται με παιγνιώδη τρόπο να εκφράσουν σύνθετα συναισθήματα και αφηρημένες έννοιες στη δεύτερη γλώσσα, ενώ ταυτόχρονα λαμβάνουν εργαλεία για να εξερευνήσουν χαρακτήρες διαμέσου του παιχνιδιού ρόλων, ν' αναπτύξουν την αυτοπεποίθηση και την έκφρασή τους, να μάθουν να σέβονται τους άλλους, να γνωρίσουν τρόπους και τεχνικές ώστε να μεταδίδουν και να μοιράζονται τις εμπειρίες τους. Οι δάσκαλοι θα εξοικειωθούν με τις δημιουργικές μεθόδους του Εκπαιδευτικού Δράματος (Woolland, 1993· Αυδή & Χατζηγεωργίου, 2007) και του Forum Theatre (A. Boal, 1981). Το εργαστήριο, το οποίο είναι μια σύνοψη των εργαστηρίων που υλοποιήθηκαν κατά την διάρκεια της έρευνας δράσης, στοχεύει να ενθαρρύνει και να εμπνεύσει τους εκπαιδευτικούς να αξιοποιήσουν τις τεχνικές του δράματος στην εκπαίδευση γλωσσικών μειονοτήτων στην καθημερινή εκπαιδευτική πράξη, καθώς και να τους δώσει εναύσματα για να ανεβάσουν μία παράσταση. Ο πρώτος στόχος είναι να γνωριστούν οι μαθητές με το θέατρο και ο δεύτερος στόχος (που είναι η φυσιολογική του εξέλιξη) η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας.

Λέξεις κλειδιά: Θέατρο, Εκπαιδευτικό Δράμα, Θέατρο Forum, μειονοτική εκπαίδευση, ελληνική ως δεύτερη/ξένη γλώσσα.

Στόχοι

Αρχικά οι μαθητές πρέπει να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους στα ελληνικά και να κατανοήσουν καλύτερα τη δομή της ελληνικής γλώσσας μέσα από ένα ολοκληρωμένο θεατρικό κείμενο. Για τον σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκαν τεχνικές Εκπαιδευτικού Δράματος. Στο εκπαιδευτικό δράμα είναι σημαντικό τόσο το περιεχόμενο όσο και η μορφή. Το εκπαιδευτικό δράμα χρησιμοποιεί συγκεκριμένα και προσεκτικά επιλεγμένα παραδείγματα για να διαπραγματευτεί ένα συγκεκριμένο θέμα ή ερώτημα και να οδηγηθεί μέσα από την διερεύνησή του στην κατανόηση βαθύτερων και αφηρημένων εννοιών. Η επεξεργασία γίνεται πάντα σε δύο επίπεδα: *προσωπικό* και *κοινωνικό*.

Παράλληλος στόχος είναι η ανάπτυξη και *δημιουργία προσωπικότητας* η οποία είναι ικανή:

- Να αντιλαμβάνεται την πραγματικότητα γύρω της σ' όλο της το βάθος και να ξέρει να προσανατολίζεται σ' αυτήν.
- Να μπορεί να ολοκληρώνει τις σκέψεις της και χωρίς φόβο να λέει τις απόψεις της.
- Να έχει κριτική σκέψη.
- Να έχει τόλμη πνεύματος.
- Να λύνει και να αντιμετωπίζει δημιουργικά τα προβλήματα και τις προκλήσεις της νέας εποχής.
- Να αντιλαμβάνεται ηθικά διλήμματα και να μπορεί μόνη της, υπεύθυνα να αποφασίζει.
- Να σέβεται τους συνανθρώπους και τις απόψεις τους.
- Να συμπονάει τους υπόλοιπους ανθρώπους και να είναι ικανή να βοηθήσει αν χρειαστεί.
- Να συνεργάζεται με άλλους ανθρώπους σε ένα κοινό σκοπό – έργο.
- Να ξέρει να φτάνει το έργο ως το τέλος και να είναι ικανή να φέρει την ευθύνη γι' αυτό.
- Να έχει ευχέρεια στην προφορική έκφραση στα ελληνικά.

Όσον αφορά την ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών χρησιμοποιούνται οι τεχνικές του Θεάτρου Forum. Δίνεται χώρος και τρόπος ώστε οι μαθητές να κατανοήσουν τα κοινωνικά ζητήματα, όπως η δημαγωγία, η πολιτική αντιπαράθεση, η παραπλάνηση της κοινής γνώμης, καθώς και έννοιες όπως η πονηρία, η καταπίεση και η λαϊκή αντίδραση.

Δίνεται έμφαση στην καλλιέργεια της φαντασίας, της δημιουργικής έκφρασης και της εξωτερίκευσης των συναισθημάτων των παιδιών καθώς και στη σύσφιξη των διαπροσωπικών τους σχέσεων.

Η Θεατροπαιδαγωγική Δράση (προτεινόμενες δραστηριότητες)

I. Γνωριμία

Γνωριμία συμμετεχόντων - Αρχικά οι συμμετέχοντες στέκονται σε κύκλο και λένε τα ονόματά τους σχηματίζοντας ταυτόχρονα το πρώτο γράμμα του ονόματός τους στην ελληνική γλώσσα με το σώμα τους. Προσπαθούμε να διακρίνουμε τα γράμματα.

II. Warm-up

Ακολουθεί το παιχνίδι «παγωμένα αγάλματα». Οι συμμετέχοντες κινούνται ελεύθερα στο χώρο μέχρι ο εκπαιδευτής να πει «στοπ», οπότε και πρέπει να παγώσουν στη θέση που βρίσκονται. Ο εκπαιδευτής προσπαθεί να τους κάνει να κουνηθούν ώστε να χάσουν και να βγουν απ' το παιχνίδι. Στις παραλλαγές αυτού του παιχνιδιού ο εκπαιδευτής μπορεί να πει αντί για «στοπ» ένα χρώμα το οποίο θα πρέπει οι συμμετέχοντες να πιάσουν και να μείνουν ακίνητοι ή έναν αριθμό για να πιαστούν οι συμμετέχοντες σε ομάδες των δύο, τριών, τεσσάρων κλπ. αντίστοιχα.

III. Εστίαση στην Ομαδικότητα

Οι συμμετέχοντες χωρίζονται σε ομάδες των τεσσάρων και σχηματίζουν με τα σώματά τους αγάλματα με καθορισμένο από τον εκπαιδευτή αριθμό χεριών και ποδιών που θα πρέπει να ακουμπούν στο πάτωμα. Στόχος αυτού του παιχνιδιού είναι να ασκηθούν οι συμμετέχοντες στη συνεργασία, στην σωματική επαφή και να αναπτύξουν τη φαντασία τους.

IV. Παιχνίδι – Αυτοσχεδιασμός

- Έρχονται δύο παιδιά στον χώρο. Διαλέγουν ρόλους π.χ μάνα – κόρη και αναπτύσσουν διάλογο χρησιμοποιώντας το αλφάβητο από το Α έως Ω.

Π.χ. *M: Αγάπη μου σου είπα να διαβάσεις.
K: Βαρέθηκα μαμά. Δεν μπορώ σήμερα.
M: Γιατί, τι συμβαίνει;
K: Δεν ξέρω...*

Στόχος της άσκησης είναι η σταδιακή ανάπτυξη της ελληνικής γλώσσας. Η επαφή (γραπτή και προφορική) με την ελληνική γλώσσα των μαθητών που φοιτούν στα μειονοτικά σχολεία γίνεται μόνο με τους δασκάλους του ελληνόγλωσσου προγράμματος, καθώς η ελληνική γλώσσα είναι περιορισμένη στον υπόλοιπο πληθυσμό της περιοχής. Η γλώσσα που χρησιμοποιείται σε αυτές τις περιοχές είναι η τούρκικη.

• Οι συμμετέχοντες δημιουργούν tableau vivants ανά δύο. Ένας παίρνει μια στάση και κάποιος άλλος έρχεται να συμπληρώσει την εικόνα. Στη συνέχεια ο πρώτος συμμετέχων αποχωρεί και κάποιος άλλος συμπληρώνει το δεύτερο κ.ο.κ. Κάθε φορά πριν γίνει η αλλαγή κατονομάζεται (δίνεται θέμα) στην εικόνα.

V. Εισαγωγή στους «Ιππείς»

Γνωριμία των συμμετεχόντων με στοιχεία της σύγχρονης πραγματικότητας, εισαγωγή εκπαιδευτικού υλικού. Παρουσιάζουμε στους συμμετέχοντες στοιχεία (τίτλους άρθρων εφημερίδας, άρθρα, εικόνες κτλ) με τρόπο ώστε να έχουν χρόνο να τα επεξεργαστούν. Συζητάμε σε ζευγάρια ή ομάδες και προσπαθούμε να εντοπίσουμε το θέμα (όλα τα στοιχεία που δίνονται έχουν σχέση με κοινωνικά ζητήματα, όπως η δημαγωγία, η πολιτική αντιπαράθεση, η παραπλάνηση της κοινής γνώμης, την πονηριά, την καταπίεση και την λαϊκή αντίδραση).

VI. Εισαγωγή στην τεχνική της «παγωμένης εικόνας».

Οι συμμετέχοντες χωρίζονται σε ομάδες διαλέγουν ένα στοιχείο (η κάθε ομάδα διαφορετικό) και το απεικονίζουν σε μια παγωμένη εικόνα-αγάλματα. Παρατηρούμε την δυναμική κάθε εικόνας, τη στάση του σώματος. Παράλληλα μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε την «ανίχνευση σκέψεων» (Maskova S., 1995). Ο εκπαιδευτής αγγίζει στον ώμο τους συμμετέχοντες στην εικόνα και τους κάνει ερωτήσεις του τύπου:

- Που βρίσκεσαι και γιατί;
- Ποιος ευθύνεται;
- Τι σκέφτεσαι για αυτούς που σε έφεραν σε αυτήν την κατάσταση;

Η τεχνική αυτή βοηθά τους συμμετέχοντες να αναλογιστούν και να αναλύσουν την κατάσταση και τον ρόλο τους, επιτρέπει να κατανοήσουν καλύτερα τα νοήματα που βρίσκονται πίσω από την δράση.

VII. Γνωριμία με το κείμενο / χαρακτήρες - Αυτοσχεδιασμός

Γνωριμία των συμμετεχόντων με το κείμενο των «Ιππέων» (τους δίνεται διασκευή του έργου, η οποία επεξεργάστηκε για το παιδικό τμήμα του Θεατρικού Εικαστικού Καλλιτεχνικού Κέντρου ΠΟΥΠΟΥΛΟ). Χωρίζονται σε ομάδες, η κάθε ομάδα διαλέγει μία σκηνή (π.χ. οι πολίτες έξω από το Θερμοπωλείον, οι Ιππείς, η λογομαχία του Παφλαγόνα με τον Αλλαντοπώλη) με βάση αυτά που αναφέρει το κείμενο συζητούν την δράση των χαρακτήρων του έργου και προσπαθούμε να κατανοήσουμε τα βαθύτερα κίνητρα των πράξεών τους. Η κάθε ομάδα καταγράφει σε ένα μεγάλο χαρτί το μοντέλο των «πέντε επιπέδων» (Heathcote & Bolton, 1995), του Εκπαιδευτικού Δράματος.

- Τι κάνω;
- Γιατί το κάνω;
- Τι επενδύω σε αυτήν την πράξη;
- Ποιο είναι το παράδειγμα μου προς μίμηση ή αποφυγή για αυτήν μου την πράξη;
- Τι πιστεύω για την ζωή;

Η παραπάνω διαδικασία είναι σημαντική τόσο για την κατανόηση όσο και για την καλύτερη σκηνική παρουσίαση του.

Έπειτα η κάθε ομάδα προσπαθεί να ετοιμάσει την σκηνή της και να την παρουσιάσει. Παράλληλα με την ετοιμασία των σκηνών θα επεξεργαστεί και το κείμενο σε δίγλωσσο (ελληνικά και αγγλικά), έτσι ώστε αν γνωρίζει από τους θεατές μόνο την μία από τις δύο γλώσσες να κατανοήσει το έργο.

Ως συνέχεια του εργαστηρίου θα μπορούσαν να ακολουθήσουν αυτοσχεδιασμοί πάνω σε όλες τις σκηνές του έργου χρησιμοποιώντας την ελληνική και την μητρική γλώσσα των συμμετεχόντων (όταν εφαρμόζεται το

εργαστήριο σε Μειονοτικό σχολείο), με στόχο να δημιουργήσουν οι συμμετέχοντες μόνοι τους το τελικό σενάριο της παράστασης όπου μπορούν να προστεθούν ρόλοι, όπως είχε προταθεί από τους μαθητές του μειονοτικού σχολείου Δαρμίνης να προστεθεί ο ρόλος της Καφετζούς, η οποία θα έδινε το χρησμό στον Παφλαγόνα.

Επίλογος

Εδώ θα έπρεπε να γραφτούν σχόλια αυτών που συμμετείχαν, γιατί ένα θεατρικό εργαστήριο δεν είναι υπόθεση μόνο του εμπνευστή αλλά και αυτών που συμμετέχουν. Επειδή δεν τα έχουμε γιατί το κείμενο (των πρακτικών του συνεδρίου) είναι προγενέστερο του εργαστηρίου θα παραθέσω μόνο ότι:

Το θέατρο, το Εκπαιδευτικό Δράμα, το Θέατρο Forum, είναι εξαιρετικά εργαλεία για τον εκπαιδευτικό που θέλει να βοηθήσει τους μαθητές να εμβαθύνουν τις γνώσεις τους και να τους οδηγήσει, μέσα στην δραματική διαδικασία, από το συγκεκριμένο που εξερευνούν στο γενικό και οικουμενικό της ανθρώπινης πράξης.

Βιβλιογραφία

- Αυδή Α. & Χατζηγεωργίου Μ. (2007). *Η τέχνη του Δράματος στην εκπαίδευση, 48 προτάσεις για εργαστήρια θεατρικής αγωγής*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Boal, A. (1979). *Theatre of the Oppressed*. London: Pluto Press.
- Heathcote Dorothy & Bolton Gavin. (1995). “*Drama for Learning*” Heinemann
- Mackova, S. (1995). *Dramatická Vychova Ve Skole*. Brno: Difa JAMU.
- Woolland, B. (1993). *The Teaching of Drama in the Primary School*, London: Longman Group UK.
- Καζίρα Π., Καπλάνη Ε., Μακρυγιάννης Σ., Πουταχίδης Γ., (2011). Εκπαίδευση γλωσσικών μειονοτήτων: μια έρευνα δράσης στη Μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης. Στο 6ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση *Εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης*. Λουτράκι: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Ο **Γιάννης Πουταχίδης** είναι θεατροπαιδαγωγός με Master of Arts στο Drama/Theatre in Education. Είναι εξωτερικός συνεργάτης/λέκτορας, του Janacek Academy of Music and Performing Arts του Brno, Τσεχία. Διδάσκει Θεατρική Αγωγή - Εκπαιδευτικό Δράμα στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και σε πολιτιστικούς οργανισμούς, ενώ οργανώνει και διδάσκει σε σεμινάρια για εκπαιδευτικούς, σχετικά με τη χρήση του θεάτρου στην εκπαίδευση. Έχει διδάξει σε σεμινάρια και συνέδρια στην Τσεχία, Σλοβακία, Μ. Βρετανία, Ελβετία, Ιταλία. Δραστηριοποιείται έντονα σε προγράμματα ανταλλαγής μεταξύ νέων Ελλήνων και ξένων καλλιτεχνών. Έχει σκηνοθετήσει περισσότερες από 50 θεατρικές παραστάσεις με παιδιά, νέους και ενήλικες. Είναι ιδρυτικό μέλος του Πανελληνίου Συλλόγου Εκπαιδευτικού Δράματος, μέλος του Πανελληνίου Δικτύου για το Θέατρο στην Εκπαίδευση και βασικό στέλεχος του Θεατρικού Εικαστικού Καλλιτεχνικού Κέντρου «ΠΟΥΠΟΥΛΟ».

